

DIKT BONAD BLOD ELD

Hanna Hallgrens nya diktsamling *Ensamhetsträning med Majken Johansson* är lika mycket vardagskamp som folkhemsabsurdism, lika mycket uppgörelsediktning som en kärleksfull framskrivning av ett förgånget Sverige prytt av väggbonader och tonsatt av fireligiösa sånger. Poetens lek med perspektiv och språknivåer gör Mikael Timm rent lyrisk.

[Lyssna på recensionen? Klicka på pilen!]

Filmare får lära sig att de har en dryg minut på sig att fånga publikens intresse. Romanförfattare vet att den första meningen är den viktigaste. Och musiker vet att första ackordet styr hur konserten utvecklas.

Så vad kan man säga om Hanna Hallgrens bok annat än att hon slår knockout redan med titeln. "Ensamhetsträning" vilket underbart ord, pandemi eller ej. Och med Majken Johansson som vägvisare genom depressionerna... Funnes det ett pris för årets bästa boktitel vore detta vinnaren.

Volymen kan placeras vid självhjälpböcker, underavdelning poetisk självhjälp. Konsumentupplysning: brukspoesi för vardagsneurotiker, ett flerstegsprogram för den som önskar bli av med sina illusioner om poesi, kärlek, hundar, litterära biografier, småstäder, kristendom och en del annat som ryms mellan raderna. Och eftersom Hallgren är en påfallande generös författare kan det hända att läsaren får med sig några nya livsbejakande illusioner också.

Så hur ska en kritiker artbestämma denna undflyende text? Lätt som en lagd pannkaka. Detta är inte dikt för dästa belästa utan för... ensamma. Sådana som vet att det gäller att söka hjälp från oväntat håll för att inte fastna i vardagens fällor. Alltså börjar läsningen med omslagets teckning av en hund.

Hunden är Majken Johansson i ny-gullig (aningen bulldogsaktig) tappning, författarens vän som hjälper henne att följa spåren efter den första Majken Johansson

som försvann i Frälsningsarmén och spriten för att till slut lämna sinnevärlden. Författaren följer Majkens tassavtryck i dikter, berättelser och vittnesmål. Allt utforskar Hallgren med en tullhunds känslighet vilket inte ger något rakt spår. Verkligheten sliter och drar från alla håll och all medicin luktar inte gott.

**Utanför minnet står träden,
en lång allé längs grusvägens sidor, hundarna som sprungit här
med lyckliga svansar, grishökarnosar, verkliga
streck i vinden. Om det finns någon motsats till sanning
är det inte glömska utan tystnad
En surrande reaktor
Hur kan jag veta det?
För att jag levt i sådan tystnad,
att lägga band på livet, en hand omkring hundens nos,
näve som rycker tag och vrider till i kinden
Nej, ner med dig nu
Stilla, för ditt eget bästa. Sitt still i grönska
Stilla som i gräs, ett grönt kompostgaller
Bara med halva ansiktet
få livet att gro. Det finns inga vittnen
till livet.**

**Djupare andetag
ochellercirkel
långsam
ensamhetsträning.**

**De överlever oss som ännu inte finns
Den skapelsen överlever oss.**

Redan i dessa inledande rader visar författaren att hon har berättelsen i fast koppel. Resten av boken bygger ett öppet narrativ av dikter, biografiska notiser om Majken Johansson och självbiografiska prosafragment om författarens bakgrund. En höglitterär kennelklubb kanske måhända inte skulle uppskatta *la suite de pensées*, alltså den ordning i vilken styckena läggs upp. Men som hunden Majken kanske skulle framhålla med en svansviftning eller två, vet människan sällan sin plats. Dock är denna oordning mer befriande än irriterande. Hallgren plockar upp minnesfragment från sitt eget liv som ett skeptiskt barn öppnar ett julklappspaket från en onkel som de vuxna varnat för. Och allt hänger samman med allt, om än inte alltid på begripligt sätt.

Terrängen är välkänd. Svenska författare är besatta av småstadens omöjligheter, så ock Hallgren. Hos henne är det lilla samhällets ensamhet så omfattande att det behövs en cinemascopeduk för att synliggöra tomrummen mellan människorna. Detaljer på detaljer tills centralperspektivet skymms och vardagen brer ut sig som mossa över de stora frågorna. Det är inte upphöjt existentiellt lidande men det vardagliga är envisare än matbutikens alla reklamtexter och alla idrottslärares samlade hurtighet. Men så finns där Majken, författaren, innan hon blir hund. Och Willy Granqvist är med på ett hörn innan han förvandlar sig till fiskmås. Tonåringen Hallgren läser deras texter som vore de hägringar från en annan värld. Vad de två döda författarna har gemensamt med den blivande är kroppslighet. Inte samma sorts kropp, men väl medvetandet om att kroppen finns. Kroppen är verkligare än all världens samlade kultursidestexter som i bästa fall är läsvärda en dag eller två, medan kroppens omöjligheter är eviga.

Författaren växer upp, börjar skriva, forskar – hela tiden finns Majken i bakgrunden. Lika trofast som småpojknarnas supermän och med samma förmåga att ingripa på rätt plats och i rätt tid också när inget verkar hänga samman, inte ens jaget med sig själv. För att nu inte tala om alla andra jag som tränger sig på, erbjuder andra möjligheter, andra ord.

Det är befriande med en bok som ger faen i genrer. Majken Johansson själv blir mer anima än människa. Hon är sina ord som växer i Hallgren. Hon är sitt röriga liv som Hallgren försöker ordna upp likt en stressad vikarie. Hon besöker i sin tur de som känt Majken, försöker förstå hurdan hon var. Men framförallt handlar boken om att finna sig själv. Eller något som åtminstone kan vara ett hanterbart "jag". Ett som kan läsa. Ett som kan stå ut med omgivningen. Ett som kan ha en sexuell identitet. Ett som hittar orden. Och alla dessa "jag" ska få plats i ett utmattat Folkhem där författaren inte vill bo. I vissa rader påminner Hallgrens tonalitet om Lars Winnerbäckes sånger:

**Så som himlen ser ut en tisdag över skolans kommunala korridorer
Klockan fyra i oktober, strax innan det mörknar
Och det luktar från bespisningen av halvhjärtad husmanskost
Och löven ligger klistrade mot marken**

/.../

"Söndermarken"

Kopplingen till musik skulle kanske ha glatt Majken 1.0, för visserligen har Frälsningsarmén inte den mest sofistikerade teologin, men väl de bästa sångerna. Dock vill Hallgrens text längre än att nå sin yttersta tydlighets gräns. Den kravlar sig med hopknipna ögon fram mot "nu" genom jordhögar av gamla ord, uttalad åtrå, smålögnerna om Majken.

Hallgrens text rör sig med en kopplad men ilsken energi. De andra 50-talsförfattarna blev katoliker, det var fint, intellektuellt och kanske till och med lite ädelt. Men Frälsningsarmén?

Hallgren (som är född in i Frälsningsarmén) försvarar Majkens val, men behövs det? I det kvarter där jag skriver dessa rader brukade Frälsningsarmén köra ut överblivna portioner från kvarterets bättre krogar. Krögarna skänkte gärna, men transporterna var krångliga. Frälsningsarmén bad om bidrag till att köpa en flakmoped. Jag skickade omedelbart pengar. Det visade sig att alla grannar också gjorde det. Pengarna kom in på en dag. Givarna gick inte med i Armén – men respekterade den.

Jag tänker mig att Hallgren puttrar omkring i sin berättelse med denna flakmoped. Hon tar sig till Majken Johanssons kända adresser. Ringer på, frågar. Var hon verkligen så besvärlig? Var hon alkoholist? Varför ville man inte erkänna att hon var lesbisk?

**Att gå ut ur armén och in i litteraturen, var det mitt försök
att bli respektabel, vilket dock underminerades av min lesbicitet
Du blev mindre öppet lesbisk, och mindre respektabel som poet
När du gick in.
Det spelar kanske ingen roll om vi går ut eller in**

**genom dörrarna vi funnit
så länge vårt hjärta frågar vad är liv
nere på jorden hos mig, uppe i himlen hos dig
ska gräset famna
O, hur saligt att få vandra
Med Majken Johansson bredvid –**

**är det glättig poesi,
tjärlek och frihalsad sång?
Vem orkar sitta som poet / på hela helvetets yta en evighet**

Bokens stora förtjänst ligger i de ständiga bytena av perspektiv och språknivå. Hallgren vågar vara rolig (en alltför sällsynt egenskap i dagens poesi) både tankemässigt och i rena ordlekar. Hon vågar vara precis i sitt självutlämnande vilket gör lidandet vardagligt hemskt, inte storstilat. Och hon vågar byta riktning, växla tonart och rytm. Och värst av allt: hon vågar vara optimist, alla ord om förtryckt sexualitet, begåvning och vänskap till trots.

**Jag har hoppet i kopplet och
sommarnos i min själ.**

De olika stilnivåerna, hoppet mellan Majken Johanssons liv och Hallgrens eget, hoppet mellan Winnerbäckes sånger till gammaldags Folkhemsabsurdism (nog finns Bertil Schütt med på ett hörn), de lite akademiska analyserna (Bourdieu finns i motsatt rindhörna) kontra de faktiska intervjuerna leker med läsaren. Hallgrens språk är en maskin som likt en värmeväxlare sänder ömsom värme, ömsom svalka mellan minne och språk, hopp och vardag.

/.../

**När börjar livet? När tar det slut?
Vill inte veta. Pomeranian skäller
Kolor och klubbor häruppe
Tiden öppnar ett snitt i armen**

**Det blir natt
Och det blir dag
Det blir ljust och mörkt**

**Inseglet
Tjärpappens värme
Tiden rinner i armen**

/.../

Det går naturligtvis att läsa texten på ett annat sätt. Att betona temat med lesbisk kärlek, att betona sökandet efter Majken Johansson, att betona det självbiografiska. Men åtminstone för mig är bokens stora förtjänst de disparata elementen och språknivåerna. Naiviteten är medveten, både en referens till den egna ungdomen och till Majken. I en diktrad undrar Hallgren om de döda föder barn, om mjölken på deras spisar bränns vid. Och skriver de döda?

Ja, Majken Johansson skriver nog fortfarande och en del av hennes rader hamnar hos Hallgren som tar väl hand om dem. Men hon fogar också in något nytt till berättelsen, en samtida blick för sociala strukturer. Existentialism är för pristagare. Småborgerlighetens kramp gör orden och gesterna små.

Klass, alkohol och Frälsningsarmén

Det samlas i Majken, samt lesbicitet

Det samsas i mig på sätt jag knappast vet

Det är detaljerna som gör texten. Hallgren är inte rädd för Frälsningsarmé-rim. Hallgrens äldre släkting "Vargöns Strindberg" bränner till i ett biografiskt minnesfragment men det mesta är smått i Misärskjortornas land.

Majken och hennes efterföljare söker frihet och för det mesta också gemenskap. De flyr, men – och det är Hallgrens främsta tes – barndomen går igen. Den är ohejdbar, den spänner ett elektriskt nät kring oss som inte släpper in vare sig hopp eller framtid i frälsningsfållan

På kullen ligger ögat

Förlåt oss våra skulder

Som ock vi förlåta dem oss skyldiga äro

Förlåt oss som inte kan förlåta

Som luktar illa i generationer utan att kunna göra någonting åt det

Förlåt mig farfar för att jag ringaktar och föraktar

Jag har inte lyckats bättre själv

Vi delar hosor

Vi kan lika gärna dricka

Som att äta vårt dagliga bröd

Om det inte vore för pappas ledsna ögon

Där i slätten med sin radio

Med en ensamhet vi delar

Författaren slåss med sitt ämne; Hur kan det vuxna "jaget" gestalta Frälsningsarmén på prosa, väva en diktbonad av blod och eld, och koka en frikyrkobrygd som brinner av "det goda vi ville och det onda vi gjorde?". Majken flydde till Frälsningsarmén, Hallgren flyr från den. I det sekulära Sverige finns risken att författarnas respektive val blir excentriska biografiska detaljer när det i själva verket är val av existens.

Hallgren är tillräckligt nutida för att betvivla litteraturens kraft. Allt går inte att skriva fram. Allt går inte att skriva bort. Inte ens med hjälp av kurser på Biskops-Arnö. Klassresan kräver ansträngning. Den geografiska resan likaså. Livet i Stockholm är måhända fritt men det gör det ännu svårare att förklara det där med Frälsningsarmén. Hallgren citerar andra poeter men det är hennes egen språkenergi som övertygar. Genom sina språng och kast får hon med oss på resan. "Jag gick in i språket ensam/---/för att nå någon" skriver Hallgren .

Vi nödlandar alla på Majkens ord:

Ett under är det, att vi inte är ensamma.

Som läsare kan jag bara tillägga:

THE END (to be continued)

Ensamhetsträning med Majken Johansson
Hanna Hallberg
Ellerströms, 2021

Författarfoto: Anna Lefvert